
BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1946-1947.

VERGADERING VAN 16 JULI 1947.

Verslag uit naam van de Commissie van Verkeerswezen belast met het onderzoek van het wetsontwerp betreffende de ramingen der Regie van Telegraaf en Telefoon voor het dienstjaar 1947.

(Zie de n^{rs} 190, 332 (zitting 1946-1947) en de Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, vergaderingen van 4 en 5 Juni 1947.)

Aanwezig : de hh. DELPORT, voorzitter; DE HAECK, Graaf DE LA BARRE D'ERQUELINNES, DEVAUX, DONVIL, JESPER, SPREUTEL, STAMPS, STRUVAY, VANHONSEBROUCK, VERGEYLEN, VERSIEREN, WALLAYS en DE BLOCK, verslaggever.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

DE FINANCIËLE TOESTAND VAN DE R.T.T.

De Winst- en Verliesrekening van de Ramingen der Regie van T.T. voor het dienstjaar 1947 voorziet een verliessaldo van 56.540.451 frank. Verleden jaar was uw Commissie reeds bekommerd om het tekort van de R.T.T. De telefoon mag niet beschouwd worden als een luxe-artikel, waarvan men de uitbreiding moet dwarsbomen door overdreven tarieven. Het zou nochtans een grove vergissing zijn tot systematische uitbreiding te drijven door een te lage tarifiering. Eens toch zouden de er uit voortspruitende verliezen dienen opgeslorpt, en het zou onaannemelijk zijn deze te laten dragen door diegenen die van dit communicatiemiddel geen gebruik maken, des te meer daar de R.T.T. van een monopolie geniet.

De Regie van T.T. moet bij machte zijn al haar lasten te dekken en zij moet dit vooral kunnen in een periode van hoge conjunctuur. Een wijs en voorzichtig zakenbeleid maakt juist van een dergelijke periode gebruik om de reserves aan te leggen die in crisistijd kunnen van node zijn.

Er is dan nog een andere, evenmin beslissende reden die de Regering er moet toe aanzetten aan de Regie de onontbeerlijke actiemiddelen te geven. De cliënteel van het ganse land wenst vurig de installatie van de automatische telefoon. Zij verlangt deze omdat de automatiek merkelijke voordelen biedt op het handsysteem : Een der belangrijkste is de niet te onderschatten tijdwinst. In dit opzicht, zijn de gebruikers van mening dat de vervanging van de

hand- door de automatische telefoon te traag vordert. Zij zouden niet begrijpen dat de aan gang zijnde werken vertragingen ondergaan te wijten aan het gebrek aan gelden.

Welnu, buiten andere voorwaarden, eisen de leners een gezonde en vooruitziende exploitatie. Voor hen is deze voorwaarde slechts vervuld indien de exploitatie met winst sluit. Niemand is inderdaad geneigd kapitalen te beleggen in een onderneming die, beschikkend over een monopolie en niettegenstaande dit groot voordeel, met verlies exploiteert. Welnu, men mag niet vergeten dat, om de volledige automatisatie van het net te verwezenlijken, de Regie verplicht zal zijn aanzienlijke kapitalen vast te leggen.

Er is nochtans iets, dat wij in geen geval zouden kunnen aannemen, 't is dat de telefoonprijs overdreven worde en duurder weze in België dan in de andere landen. De telefoon is voor de nijveraar, de handelaar en het merendeel der beroepen een onmisbaar werktuig geworden. Derhalve moet de bewezen dienst zoveel mogelijk minder kosten dan in het buitenland, om de exploitatiekosten van de gebruikers niet met zwaardere kosten dan deze van hun concurrenten te belasten.

Deze voorwaarde is volkomen geëerbiedigd, daar ons telefoontarief merkkelijk lager is dan in andere landen.

*
* *
*

Na de redenen opgesomd te hebben die aan de Regie van T.T. niet toelaten met verlies te werken, past het de financiële toestand van de R.T.T. na te gaan vóór en na de laatste tariefverhoging (Februari-Maart 1947).

Onderstaande uiteenzetting toont aan dat de financiële toestand merkkelijk verbeterd is. Hij blijft nochtans onzeker in zulke mate dat een klein toeval zou volstaan opdat het dienstjaar met verlies sluite. In ieder geval zal de winst slechts onbeduidend wezen. Het zou betamen een zekerheidsmarge te voorzien die, zonder overdreven te zijn, nochtans voldoende zou wezen om een behoorlijke winst te waarborgen. Ziehier hoe de financiële toestand er uit ziet :

1^o Voor de verhoging van de tarieven :

Het dienstjaar 1946 sloot met een verlies van 107,6 miljoen.

Voor 1947, was het verlies :	in Januari	12 miljoen
	in Februari	4 miljoen
	Totaal.	16 miljoen

2^o Na de verhoging van de tarieven :

De maand Maart, eerste maand van volledige toepassing van de nieuwe tarieven, gaf een winst van	2,7 miljoen
de maand April een winst van	8,3 miljoen
Totaal.	11,0 miljoen

De uitslagen zouden dus werkelijk gunstig zijn, was het niet dat in de daarna volgende maanden, de ramingen de last zullen moeten dragen van de volgende nieuwe maatregelen :

1^o Toepassing van de besluitwet van 27 Februari 1947.

Herziening van de barema's der bedienden van de groepen 1 en 2, op 1 Januari 1947.	17,0 miljoen
--	--------------

2 ^o Besluit van 17 April 1947 waarbij bijkomende bevorderingen worden toegekend aan de bureelhoofden en opstellers.	3,5 miljoen
--	-------------

3 ^o Herziening van de barema's der werklieden, voorziene uitgave voor 1947	45,0 miljoen
---	--------------

Vanaf de maand Juni komen er nieuwe financiële lasten (Zwitserse lening).	20,0 miljoen
---	--------------

Totaal.	85,5 miljoen.
-----------------	---------------

Ten einde het boekjaar gunstig te kunnen sluiten, zou de stijging van het aantal abonneuten en van de trafiek dusdanige ontvangsten moeten opleveren dat zij samen met hogervernoemde lasten ook de 5 miljoen dekken die overbleven van het verlies der vorige maanden. De diensten moeten dus, binnen de kortst mogelijke tijd, over de nodige middelen kunnen beschikken om het hoofd te bieden aan de trafiek en om de nieuwe aansluitingen te kunnen verwezenlijken.

3^o *Invloed van de financiële toestand op het aangaan van de Zwitserse lening.*

De deficitaire financiële toestand voor 1946 werd aan de Zwitserse bankiers uiteengezet, alsook het gunstig aspect der rekeningen, na herziening der tarieven voor 1947. De optimistische vooruitzichten hebben veel bijgedragen tot het vergemakkelijken der besprekingen en hebben Zwitserland er toe aangezet de uitgifte der lening te aanvaarden. De goede faam die België in het buitenland geniet heeft daarenboven tot gevolg gehad dat de lening meer dan tweemaal onderschreven werd.

4^o *Toestand van de thesaurie.*

Einde 1946 had de Regie nog slechts 57,2 miljoen in kas. Zij had haar financiële lasten tegenover de Staat niet betaald : 77 miljoen; zij moest nog voor 48 miljoen verdisconteerde wissels betalen en stond daarenboven bij een bankinstelling der hoofdstad nog voor 2,5 miljoen in 't krijt.

Deze toestand heeft zich volledig gewijzigd tengevolge van de Zwitserse lening.

Rekening gehouden met de nieuwe maatregelen, werpt de verhoging der tarieven geen merkbaar resultaat af ten opzichte van de thesaurie.

Het aangaan van een nieuwe belangrijke lening (minstens 500 miljoen) binnen een afzienbare tijd, is onmisbaar.

*
*
*

WEDEROPBOUW EN VERNIEUWING VAN HET NET.

Er zij aan herinnerd dat de Regie zich voor een driedubbele taak bevindt. Zij moet :

a) de door oorlogsfeiten vernielde of beschadigde instellingen wederopbouwen;

b) de vernielde handcentrales vervangen door geautomatiseerde instellingen en tezelfder tijd het vierjarenplan voor automatisatie doorzetten;

c) het hoofd bieden aan de stijgende vragen om aansluiting. Het aantal aanvragen in vertoef vermindert wel, maar niettegenstaande alles blijft het gemiddelde betrekkelijk hoog.

a) *Wederopbouw van de installaties :*

Zonder alle inlichtingen aan te halen die gegeven werden ingevolge de vragen der Commissieleden, blijkt het nochtans nuttig te wijzen op de stand der werken voor de belangrijkste centra.

Brussel : Voor de uitbreiding van de hoofdcentrale te Brussel (*Stroostraat*), waarvan het vermogen uiteindelijk zal verdubbeld worden (40.000 lijnen), werden de gebouwen aangekocht en de plans opgemaakt. Een voorontwerp voor de uitbreiding der centrale van Sint-Gillis ligt ter studie; een eerste uitbreiding van 4.000 lijnen is voorzien. Vier nieuwe centrales met een vermogen van 8.000 lijnen ieder zullen in de agglomeratie opgericht worden; de bouwgrond hiertoe werd reeds aangekocht. Deze nieuwe centrales zullen opgericht worden te :

a) Sint-Lambrechts Woluwe (Heilig Hart) : plans voorgelegd aan de Dienst voor Urbanisatie ; zal eerlang in aanbesteding gegeven worden ;

b) Ukkel (Observatorium)

c) Jette (Eeuwfeestwijk)

d) Boschvoorde.

} voorontwerpen ter studie.

Luik : De wederopbouw is aan de gang. Er werd een aanvang gemaakt met het monteren van de toestellen der nieuwe centrale. Tegen het einde van het jaar zullen 18.000 lijnen te Luik in dienst zijn, hetzij ongeveer het aantal vooroorlogse abonnees.

Charleroi : De eerste phase van het heropbouwings- en uitbreidingswerk van het gebouw is aan de gang ; 3.000 nieuwe lijnen worden gemonteerd.

Namen : De plannen voor de uitbreiding van de centrale zijn klaar en het desbetreffende lastenkohier is goedgekeurd.

Antwerpen : Het voorontwerp van het gebouw is goedgekeurd.

Gent : Wederopbouw en gedeeltelijke uitbreiding zijn verwezenlijkt ; 10.000 lijnen zijn in dienst en 4.000 in aanleg.

Oostende : Wederopbouw, op het vroegere terrein, van een gebouw waarin de diensten van Posterijen, Telegraaf en Telefoon samen zullen ondergebracht worden. De eerste phase van de werkzaamheden is begonnen.

Kortrijk : Het terrein voor de oprichting van de nieuwe centrale is aangekocht ; de plannen zijn opgemaakt en de aanbesteding voor de eerste phase zal eerlang plaats hebben.

b) *Vierjarenplan voor automatisatie :*

Het automatisatieplan voorziet een geleidelijke uitbreiding van de automatische telefoon tot al de belangrijke centra van het land, evenals het trapsgewijze aanleggen van interstedse automatisatie. Het plan is derwijze opgevat dat

einde 1950 ongeveer 80 % der abonneuten over de automatische telefoon zullen beschikken. De uitgaven zijn geraamd als volgt :

1947 : 890.170.000 frank ;
 1948 : 656.230.000 frank ;
 1949 : 596.040.000 frank ;
 1950 : 494.460.000 frank.

Er dient echter rekening mede gehouden dat de verwezenlijking van het plan vertraging kan ondergaan tengevolge van niet te voorziene omstandigheden. Hoofdvoorwaarde is de nodige kapitalen te kunnen samenbrengen.

Einde 1950 zullen alle netten van enig belang geautomatiseerd zijn. De automatisatie van de overblijvende netten zal gemakkelijk binnen de vijf jaar kunnen verwezenlijkt worden, derwijze dat in 1955 het ganse land zal uitgerust zijn met automatische telefoon.

c) Aansluiting van nieuwe abonneuten.

Op 31 Mei 1947 bedroeg het aantal vragen om aansluiting 62.466 tegenover 69.533 einde December 1946.

Het gemiddelde der nieuwe aanvragen in de loop der vijf eerste maanden bedroeg 2.925 en het gemiddelde der uitgevoerde verbindingen beliep 4.340 per maand.

Sinds 1 Januari verminderde het aantal in vertoef zijnde vragen met 7.067 terwijl dit der aangesloten abonneuten aangroeide met 21.690.

Op 31 Mei was het aantal verbindingen 371.929 tegenover 350.239 einde 1946 (+ 21.690) en 314.472 einde 1939 (+ 57.457).

Indien de aansluitingen spoedig kunnen doorgezet worden, zal de toestand tegen einde 1948 weer normaal zijn.

Het is nochtans gevaarlijk een min of meer vaste datum te bepalen, daar de Regie afhankelijk is van de nog beperkte productiecapaciteit der private nijverheid.

* *

NAAMLIJST DER TELEFOONABONNENTEN

De officiële naamlijst der telefoonabonneuten (Deel I - Brabant) werd heruitgegeven en uitgereikt op het einde van 1946.

Deel II (Vlaamse provinciën) is eveneens van de pers gekomen en de uitreiking er van is beëindigd.

Deel III (Waalse provinciën) is ter pers ; behoudens onvoorziene omstandigheden, zal met de verzending er van een aanvang worden genomen op 14 Juli. Volgens de vooruitzichten zullen al de abonneuten uit Luik vóór het einde van de maand Augustus bediend zijn en zal de volledige uitreiking rond einde September geëindigd zijn.

* *

PRODUCTIVITEIT VAN HET PERSONEEL. — ABSENTÉISME.

De kwestie van het rendement van het personeel is aan de orde van de dag. In het algemeen zijn de waarnemers het eens om te verklaren dat de producti-

viteit van de menselijke factor afneemt. Dit verschijnsel vindt ongetwijfeld zijn oorsprong in de oorlog en de stoffelijke en zedelijke noden welke deze na zich sleept.

Het zou geen zin hebben te beweren dat de Regie T. T. van de invloed van deze schadelijke factoren gevrijwaard is gebleven. Niettemin mag worden verklaard dat, over het geheel genomen, het personeel van de Regie — zowel het nieuwe als het oude — zich op het stuk van productiviteit op een zeer bevredigend peil heeft weten te handhaven. Dit personeel getroostte zich na de bevrijding — en getroost zich nog steeds — een inspanning waarvan het resultaat op het gebied van wederopbouw en van hervatting der exploitatiediensten niet onopgemerkt is gebleven en herhaaldelijk tot voorbeeld wordt gesteld.

Indien de Regie een bescheiden winst kon verwezenlijken, zou het haar mogelijk zijn het artikel 13 uit de wet van 10 Juli 1930 toe te passen, dat 5 % van de winst toekent aan het personeel. Dit laatste zou alzo rechtstreeks belang hebben bij de resultaten van de exploitatie, wat tot een aansporing van de werkmijver zou kunnen leiden.

Uit wat voorafgaat mag niet worden afgeleid dat de huidige toestand niet voor verbetering zou vatbaar zijn. De kwestie van de rendementsverhoging houdt de aandacht gaande van de leiders der Regie en alle diensthoofden werden uitgenodigd het vraagstuk te bestuderen en aan het nagestreefde doel beantwoordende maatregelen voor te stellen.

Uit dat oogpunt is het belangwekkend de percentages van de afwezigheden wegens ziekte van vóór en na de laatste oorlog met elkaar te vergelijken :

	1939	1946
1 ^o Mannelijke ambtenaren en beambten	3,36 %	4,13 %
2 ^o Werkliedenpersoneel	4,60 %	6,64 %
3 ^o Ongehuwde vrouwelijke bedienden	3,52 %	8,— %
4 ^o Gehuwde vrouwelijke bedienden	8,77 %	19,94 %

Dit zijn benaderende cijfers, bekomen door breed opgevatte steekproeven. Thans maken die elementen het voorwerp uit van volledige en nauwkeurige aantekeningen, opdat stellige gegevens de basis zouden leveren voor een algemeen en diepgaand onderzoek van het gestelde probleem.

* * *

VORMING EN SPECIALISATIE VAN HET PERSONEEL.

Het bediendenpersoneel wordt aangeworven bij wege van vergelijkende examens. Voor de helpers stemt het programma van het examen overeen met de leerstof van de lagere school ; voor de opstellers met die van de humaniora.

De in dienst geroepen agenten worden voor het merendeel ingewijd in de bediening van de telegraaf- of de telefoontoestellen.

De vorming van telegraafoperators vergt verscheidene maanden ; die van telefoonoperators enkele weken. Naast de vorenbedoelde inwijding krijgen de nieuwe agenten onderricht in zake de reglementering betreffende de telegraaf- en telefoonexploitatie.

Door de instelling van vergelijkende examens, « bevorderings-examens » genaamd, kunnen de helpers eerst naar het kader der klerken overgaan, nadien naar dat der opstellers.

Het werkliedenpersoneel wordt aangeworven bij wege van examens, die wat de arbeiders, de stielmannen en de telefoonarbeiders betreft, zeer eenvoudig zijn. De electriciens, mecaniciens en technici daarentegen moeten verplichtend voorzien zijn van een passend diploma om te mogen deelnemen aan de examens die met het oog op hun aanwerving worden ingericht. Er worden cursussen georganiseerd om het personeel in de mogelijkheid te stellen van een categorie naar een hogere over te gaan.

De omvang van de diensten, de verscheidenheid van de technische elementen noodzaken de Regie kaders van specialisten te vormen. Alzo zal men bijvoorbeeld in het kader van de electriciens vinden : electriciens voor hoogspanning, electriciens bij de automatische telefonie, relais-electriciens, electriciens-laboratorium-specialisten, radio-electriciens. Met het oog op die vorming worden cursussen ingericht.

* * *

DE T. T.-SCHOOL

De in 1946 gestichte T. T.-School heeft reeds het voorwerp uitgemaakt van een uiteenzetting, die overgenomen werd in bijlage III van het Verslag der Senaatscommissie betreffende de ramingen der R. T. T. voor het dienstjaar 1946 (Senaat, gedr. St., n^o 126, vergadering van 16 October 1946).

Het schooljaar 1946-1947 loopt ten einde. De lagere graad en het eerste jaar van de middelbare graad konden op bevredigende wijze ingericht worden, en men mag aannemen dat de uitslagen van dit eerste schooljaar van zulke aard zullen zijn dat zij een belofte voor de toekomst inhouden.

Het komende schooljaar zal daarenboven het tweede jaar van de middelbare graad omvatten.

Vervolgens zal eerst en vooral de organisatie van de hogere graad moeten aangevat worden, waarna deze geleidelijk, in de loop der volgende schooljaren, tot verwezenlijking zal komen.

De school ontmoette, van meet af aan, een bemoedigende bijval ; op de 10.000 tot 12.000 agenten die in aanmerking komen om cursussen te volgen, schreven er meer dan 3.000 als leerling in ; dit getal is onvermijdelijk geslonken, doch men mag verwachten dat minstens de helft er van zich op het eindexamen zal aanbieden.

De School blijkt zeer nuttig te zijn ; zij brengt terug in herinnering en verbetert in enkele maanden tijds, de onvoldoende en nochtans voor de agenten *onontbeerlijke* kennis, om vervolgens, door gecentraliseerd onderwijs, personeel te vormen dat op de hoogte is van zijn *zeer bijzondere functies*, zowel administratieve als technische, eigen aan de Regie T. T.

Vele leerlingen hebben hun voldoening reeds uitgedrukt ; goede elementen hebben zich doen opmerken.

De ondervinding tijdens het eerste schooljaar opgedaan zal trouwens toelaten zekere verbeteringen door te voeren, zoals het verkorten van de duur der

cursussen, het verminderen van de last verbonden aan de mondelinge cursussen, het verwezenlijken van Regie T. T.-lessen die juist aan het gestelde doel beantwoorden.

Het onderwijs zal er bij winnen en de uitgaven verhoudingsgewijze verminderen, vanwaar een beter rendement onder alle opzichten.

De volledige inrichting van een T. T.-School vergt tamelijk hoge uitgaven, haar werking eveneens.

Deze uitgaven zijn niet minder vruchtbaar dan deze aan het openbaar onderwijs besteed ; zij laten het onderricht toe in een gans bijzonder vak ; zij maken een wetenschappelijker en degelijker vorming mogelijk daar waar de practijk en de routine alléén niet meer volstaan, en terwijl de vooruitgang der telegraaf- en telefoontechniek die leemte meer en meer doet gevoelen.

Nieuwe, in opbouw zijnde gebouwen zullen toelaten er de School in goede voorwaarden onder te brengen.

* *

Naar onze mening, ontbreekt er echter één ding en de oplossing er van zou door het Bestuur der Regie zeer ernstig moeten bestudeerd worden, ten einde concrete voorstellen aan de h. Minister vóór te leggen.

De agent die zijn ontwikkeling verzorgt zal sneller een grotere ondervinding opdoen. Nochtans weten de agenten dat zij niet alle in graad kunnen stijgen en dat zulks in alle geval tijd vergt. Dit zal al langsom meer het geval zijn naarmate het getal dergenen die de cursussen met succes gevolgd hebben zal toenemen. Welnu, de Regie heeft er alle belang bij dat al de agenten hun technische bekwaamheid verhogen. De kwaliteit van het werk zal er gunstig door beïnvloed worden. Om dit doel vollediger en zekerder te bereiken, wil het ons voorkomen dat de Regie naar een middel zou moeten uitzien om, op de een of andere wijze, de geleverde inspanning te erkennen.

* *

REGIE T. T.-BLAD.

Het eerste nummer van het Regie T. T.-Blad kwam in Juni 1945 van de pers, ter gelegenheid van het eeuwfeest der electriche Telegrafie in België.

Dit tweemaandelijks tijdschrift is zowel voor het publiek als voor het personeel bestemd. Enerzijds, wordt getracht de gebruikers belang te doen stellen in het leven van de Regie, door hen in te lichten over de nieuwigheden die te hunner beschikking gesteld worden, over het openen van nieuwe betrekkingen, de wijzigingen in de tarieven, enz., en anderzijds, wordt gestreefd naar een volmaking van de technische en administratieve kennis van de agenten der Regie T. T.

Thans wordt het Regie T. T.-Blad op 1.500 Franse en 1.000 Nederlandse exemplaren getrokken. Naast een honderdtal exemplaren welke de Regie gratis ter beschikking van officiële organismen stelt, wordt de oplage van het Blad verspreid bij wege van abonnementen (60 frank per jaar voor het publiek, 25 frank voor het personeel van de Regie T. T.).

Wij hebben reeds de gelegenheid gehad het belang van deze nieuwigheid te onderstrepen. België, land van initiatief en vooruitgang, kon niet zonder zulk tijdschrift blijven, met des te minder reden daar ons land zich op het peil van de andere landen moest stellen. Wij zijn van oordeel dat er een methodische inspanning dient geleverd om het nog meer te verspreiden. Door de oplage te verhogen, zal het Regie T. T.-Blad er toe komen, zijn kosten te dekken en, wat nog belangrijker is, beter zijn cliënte te dienen en in te lichten.

Onderhavig verslag, alsook de ramingen van de Regie van Telegraaf en Telefoon voor het dienstjaar 1947, werden eenparig goedgekeurd. Uw Commissie nodigt de Senaat uit eveneens te handelen.

De Verslaggever,
A. DE BLOCK.

De Voorzitter,
H. DELPORT.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1946-1947.

SÉANCE DU 16 JUILLET 1947.

Rapport de la Commission des Communications chargée d'examiner le Projet de loi relatif aux comptes de prévision de la Régie des Télégraphes et des Téléphones pour l'exercice 1947.

(Voir les nos 190, 332 (session de 1946-1947) et les Annales parlementaires de la Chambre des Représentants, séances des 4 et 5 juin 1947.)

Présents : MM. DELPORT, président ; DE HAECK, le comte DE LA BARRE D'ERQUELINNES, DEVAUX, DONVIL, JESPER, SPREUTEL, STAMPS, STRUVAY, VANHONSEBROUCK, VERGEYLEN, VERSIEREN, WALLAYS et DE BLOCK, rapporteur.

MESDAMES, MESSIEURS,

LA SITUATION FINANCIERE DE LA RÉGIE DES TÉLÉGRAPHES ET TÉLÉPHONES

Le Compte de Profits et Pertes du Compte de prévision de la Régie des T.T. pour l'exercice 1947 prévoit un solde déficitaire de 56.540.451 francs. Déjà, l'année dernière, le mali de la R.T.T. avait vivement préoccupé votre Commission. Le téléphone ne peut être considéré comme un article de luxe dont on doit contrecarrer l'extension par des tarifs excessifs. Ce serait pourtant une erreur grave que de pousser systématiquement à l'extension par une tarification trop basse. Les pertes qui en résulteraient devraient un jour être résorbées et il serait inadmissible de les faire supporter par ceux qui ne se servent pas de ce moyen de communication, cela d'autant plus que les T.T. jouissent d'un monopole.

La Régie des T.T. doit être à même de couvrir toutes ses charges et elle doit surtout pouvoir le faire en période de haute conjoncture. Une sage et prudente conduite des affaires profite précisément d'une telle période pour constituer les réserves dont le besoin peut se produire en temps de crise.

Enfin, il y a une autre raison, non moins péremptoire, qui doit inciter le Gouvernement à donner à la Régie des T.T. les moyens d'action indispensables. La clientèle de tout le pays souhaite vivement l'installation du téléphone automatique. Elle la désire parce que l'automatique offre des avantages marqués sur le système manuel. Parmi les plus précieux, il faut signaler un appréciable

gain de temps. A ce propos, les usagers sont d'avis que le remplacement du manuel par l'automatique avance trop lentement. Ils ne comprendraient pas que les travaux en cours subissent des retards, dus au manque de ressources.

Or, les prêteurs exigent, entre autres conditions, une exploitation saine et prévoyante. Pour eux, cette clause n'est remplie que si l'exploitation accuse un bénéfice. Personne n'est, en effet, disposé à engager des capitaux dans une entreprise qui, disposant d'un monopole et malgré ce grand avantage, exploite en perte. Or, il ne faut pas l'oublier, pour réaliser l'automatisation intégrale du réseau, la Régie sera forcée d'investir des capitaux considérables.

Il est cependant une chose que nous ne pourrions admettre en aucun cas, c'est que le prix du téléphone devienne prohibitif et soit plus cher en Belgique que dans les autres pays. Le téléphone est pour l'industriel, le commerçant et la plupart des professions, un outil de travail indispensable. Dès lors, le service rendu doit, autant que possible, coûter moins cher qu'à l'étranger pour ne pas grever les frais d'exploitation des usagers de charges plus lourdes que celles de leurs concurrents.

Cette condition est respectée largement, notre tarif téléphonique étant nettement inférieur à celui pratiqué dans d'autres pays.

* * *

Après avoir énoncé les raisons qui ne permettent pas à la Régie des T.T. de travailler à perte, il convient d'examiner la situation financière de la Régie des T.T. avant et après la dernière augmentation de tarifs (février-mars 1947).

L'exposé ci-après indique que la situation financière s'est améliorée sensiblement. Elle reste cependant précaire à tel point qu'il suffirait d'un petit aléa pour que l'exercice se clôturât en perte. En tous cas, le bénéfice ne pourra être qu'insignifiant. Il conviendrait de prévoir une marge de sécurité qui, sans être exagérée, serait pourtant suffisante pour garantir un bénéfice convenable. Voici comment la situation financière se présente :

1^o Avant l'augmentation des tarifs :

L'exercice 1946 s'est clôturé par une perte de 107,6 millions.		Pour 1947,
la perte était : en janvier	.	12 millions.
en février	.	4 millions.
Total		16 millions.

2^o Après l'augmentation des tarifs :

Le mois de mars, premier mois d'application intégrale des nouveaux tarifs a donné un bénéfice de		2,7 millions.
Le mois d'avril, un bénéfice de	.	8,3 millions.
Total		11,0 millions.

Les résultats seraient donc nettement favorables s'il n'était que dans les mois ultérieurs, les comptes devront porter la charge des mesures nouvelles suivantes :

1 ^o Application de l'arrêté-loi du 27 février 1947. Revision des barèmes des employés des groupes 1 et 2, au 1 ^{er} janvier 1947.	17,0 millions.
2 ^o Arrêté du 17 avril 1947 accordant des promotions complémentaires aux sous- chefs de bureau et rédacteurs	3,5 millions.
3 ^o Revision du barème des ouvriers, dépenses à prévoir pour 1947	45,0 millions.
4 ^o A partir du mois de juin, interviennent des charges financières nouvelles (emprunt suisse)	20,0 millions.
Total	85,5 millions.

Il faudrait pour que l'exercice se clôturât favorablement, que l'accroissement des abonnés et du trafic puisse donner des recettes telles qu'elles absorbent les charges ci-dessus, plus les 5 millions de reliquat de perte des mois antérieurs. Les services doivent donc être dotés, dans les moindres délais, des moyens propres à écouler le trafic et à effectuer les nouveaux raccordements.

3^o *Influence de la situation financière sur la conclusion de l'emprunt suisse :*

La situation financière déficitaire pour 1946 a été exposée aux banquiers suisses ainsi que l'aspect favorable des comptes pour 1947, après revision des tarifs. La perspective optimiste a facilité grandement les pourparlers et fait décider la Suisse à accepter l'émission de l'emprunt. La bonne réputation dont la Belgique jouit à l'étranger a eu, en outre, pour résultat que l'emprunt a été couvert plus de deux fois.

4^o *Situation de la Trésorerie :*

Fin 1946, la Régie n'avait plus en caisse que 57,2 millions. Elle n'avait pas payé ses charges financières envers l'Etat : 77 millions; elle devait payer des traites escompte papier-fournisseurs : 48 millions et était à découvert de 2,5 millions auprès d'un organisme bancaire de la capitale.

Cette situation s'est complètement modifiée par suite de l'émission de l'emprunt suisse.

L'augmentation des tarifs est sans résultat sensible sur la Trésorerie, compte tenu des mesures nouvelles.

La conclusion à bref délai d'un nouvel emprunt important (500 millions au moins) est indispensable.

* * *

RECONSTRUCTION ET RENOUVELLEMENT DU RÉSEAU.

Rappelons que la Régie se trouve devant une triple tâche. Elle doit :

- a) reconstruire les installations détruites ou endommagées par la guerre;
- b) remplacer les centrales manuelles détruites par des installations automatiques et poursuivre en même temps le plan d'automatisation quadriennal;

c) faire face à des demandes accrues de raccordements. Le nombre de demandes en instance diminue, mais malgré tout la moyenne reste élevée.

a) Reconstruction des installations :

Sans reproduire tous les renseignements donnés à la suite des questions posées par les Commissaires, il nous semble cependant utile de signaler l'état des travaux pour les centres les plus importants :

Bruxelles : Les immeubles ont été achetés et les plans dressés pour l'extension de la centrale principale de Bruxelles (*Paille*) dont la capacité sera finalement doublée (40.000 lignes). Un avant-projet est à l'étude pour l'extension de la centrale de Saint-Gilles; une extension initiale de 4.000 lignes est prévue. Quatre nouvelles centrales seront érigées dans l'agglomération d'une capacité de 8.000 lignes chacune; les terrains sont achetés. Ces nouvelles centrales seront établies à :

a) Woluwe-Saint-Lambert (Sacré-Cœur) : plans soumis au service de l'Urbanisme; mise en adjudication prochaine;

b) Uccle (Observatoire)	} avants-projets à l'étude.
c) Jette (Centenaire)	
d) Boitsfort	

Liège : Reconstruction en cours. Le montage des appareillages à la nouvelle centrale a commencé. A la fin de l'année, 18.000 lignes seront en service à Liège, soit environ le nombre d'abonnés d'avant guerre.

Charleroi : Première phase du travail de reconstruction et d'extension du bâtiment est en cours; 3.000 nouvelles lignes sont en montage.

Namur : Les plans sont faits et le cahier des charges pour l'extension de la centrale est approuvé.

Anvers : L'avant-projet du bâtiment est approuvé.

Gand : Reconstruction et agrandissement partiellement réalisés. 10.000 lignes sont en service et 4.000 en montage.

Ostende : Reconstruction à l'ancien emplacement d'un hôtel des P.T.T. où seront concentrés les services des postes, du télégraphe et du téléphone. La première phase des travaux a commencé.

Courtrai : Le terrain pour l'érection de la nouvelle centrale est acquis; les plans dressés et l'adjudication de la première phase va avoir lieu.

b) Le plan quadriennal d'automatisation :

Le plan d'automatisation prévoit une extension graduelle du téléphone automatique à tous les centres importants du pays, de même que l'établissement par étapes de l'interurbain automatique. Le plan est conçu de telle façon, qu'à la fin de 1950, environ 80 % des abonnés disposeront du téléphone automatique. Les dépenses sont évaluées comme suit :

1947 : 890.170.000 francs;

1948 : 656.230.000 francs;

1949 : 596.040.000 francs;

1950 : 494.460.000 francs.

Il convient cependant de tenir compte que l'exécution du plan peut subir des retards dus à des causes imprévisibles. Une condition essentielle est de pouvoir mobiliser les importants capitaux nécessaires.

A fin 1950, tous les réseaux de quelque importance seront automatisés. Le gros de l'effort aura été fait. L'automatisation des réseaux restants pourra être facilement réalisée en cinq ans, de telle façon qu'en 1955, le pays entier pourra disposer du téléphone automatique.

c) *Raccordement de nouveaux abonnés :*

Au 31 mai 1947, le nombre des demandes de raccordement en instance s'élevait à 62.466, contre 69.533 à fin décembre 1946.

La moyenne des nouvelles demandes reçues au cours des cinq premiers mois a été de 2.925 et la moyenne de raccords opérés, de 4.340 par mois.

Depuis le 1^{er} janvier, le nombre de demandes en instance a donc diminué de 7.067 et celui des abonnés raccords a augmenté de 21.690.

Au 31 mai, le nombre de raccords était de 371.929, contre 350.239 à fin 1946 (+ 21.690) et contre 314.472 à fin 1939 (+ 57.457).

Si les travaux de raccordement pouvaient être poursuivis rapidement, la situation serait normalisée vers la fin de l'automne 1948.

Il est cependant assez malaisé de fixer une date plus ou moins précise, la Régie étant tributaire de la capacité de production encore limitée de l'industrie privée.

* * *

INDICATEUR DES TÉLÉPHONES.

L'indicateur officiel des téléphones (volume I - Brabant) a été réédité et distribué à fin 1946.

Le volume II (provinces flamandes) est également sorti de presse et sa distribution est terminée.

Le tome III (provinces wallonnes) est à l'impression; sauf imprévu, les expéditions commenceront le 14 juillet. Selon les prévisions, tous les abonnés liégeois seront servis avant fin août et la distribution complète sera terminée vers la fin septembre.

* * *

PRODUCTIVITÉ DU PERSONNEL. — ABSENTÉISME.

La question du rendement du personnel est à l'ordre du jour. Les observateurs s'accordent généralement pour constater un fléchissement de la productivité du facteur humain. Ce phénomène trouve certainement son origine dans la guerre et dans toutes les misères matérielles et morales qu'elle traîne derrière elle.

Il serait vain de prétendre que la Régie des T.T. a échappé à toute action de ces éléments nuisibles. Mais il peut tout de même être affirmé que, dans son ensemble, le personnel de la Régie — l'ancien et le nouveau — s'est maintenu, au point de vue de la productivité, à un niveau très satisfaisant. Après la

libération, ce personnel a fourni — et il continue de fournir — un effort dont le résultat dans le domaine de la reconstruction et de la reprise des services d'exploitation n'a pas manqué d'être remarqué et cité en exemple.

Si la Régie pouvait réaliser un bénéfice modeste, cela lui permettrait d'appliquer l'article 13 de la loi du 10 juillet 1930, octroyant 5 % du bénéfice au personnel. Ce dernier serait intéressé directement aux résultats d'exploitation, ce qui pourrait avoir pour effet de stimuler l'ardeur au travail.

De ce qui précède, il ne faut pas déduire que la situation actuelle ne soit susceptible d'aucune amélioration. La question de l'augmentation du rendement préoccupe les dirigeants de la Régie et tous les chefs de service ont été invités à étudier le problème et à proposer les mesures adéquates au but poursuivi.

A ce point de vue, il est intéressant de comparer les % d'absences pour maladie avant et après la dernière guerre :

	1939	1946
1 ^o Fonctionnaires et employés masculins	3,36 %	4,13 %
2 ^o Personnel ouvrier.	4,60 %	6,64 %
3 ^o Personnel employé féminin non marié	3,52 %	8,— %
4 ^o Personnel employé féminin marié	8,77 %	19,94 %

Il s'agit de chiffres approximatifs, établis au moyen de larges coups de sonde. Actuellement, ces éléments font l'objet d'annotations complètes et précises afin que des données certaines puissent servir de base à un examen général et approfondi du problème posé.

* * *

FORMATION ET SPÉCIALISATION DU PERSONNEL.

Le personnel employé est recruté par voie d'examens-concours. Pour les aides, le programme de l'examen est conforme aux matières enseignées à l'école primaire; pour les rédacteurs, il comporte celles des humanités.

Les agents appelés en service sont initiés pour la plupart à la manœuvre des appareils télégraphiques ou téléphoniques.

L'initiation des premiers nécessite plusieurs mois; les seconds, quelques semaines. Indépendamment de cet apprentissage, les nouveaux agents sont instruits dans la réglementation afférente à l'exploitation télégraphique ou téléphonique.

Par l'instauration d'examens-concours dits « de promotion », les aides peuvent passer dans le cadre des commis d'abord, des rédacteurs ensuite.

Le personnel ouvrier est recruté par voie d'examens, très simples en ce qui concerne les manœuvres, les hommes de métier et les ouvriers du téléphone. Par contre, les électriciens, mécaniciens et techniciens doivent obligatoirement être pourvus d'un diplôme adéquat pour pouvoir participer aux examens organisés pour leur recrutement. Des cours sont organisés pour permettre au personnel de passer d'une catégorie à une catégorie supérieure.

L'ampleur des services, la diversité des éléments techniques font que la Régie doit former des cadres de spécialistes. C'est ainsi, par exemple, que,

dans le cadre des électriciens, on trouvera : des électriciens de courant fort, de téléphonie automatique, de relais, de laboratoire, de T.S.F. Des cours sont organisés pour cette formation.

* * *

L'ÉCOLE DES T. T.

L'Ecole des T. T., fondée en 1946, a déjà fait l'objet d'un exposé repris à l'annexe III du Rapport de la Commission relative aux Comptes de prévision de la Régie des T.T. pour l'exercice 1946 (Sénat, document parlementaire n° 126, séance du 16 octobre 1946).

L'exercice scolaire 1946-1947 va se terminer. Le degré inférieur et la première année du degré moyen ont pu être institués de façon satisfaisante, et l'on peut considérer que les résultats d'une première session seront suffisants pour qu'ils constituent une promesse pour l'avenir.

L'exercice prochain comportera en plus la deuxième année du degré moyen.

Il restera ensuite à mettre d'abord sur pied l'organisation du degré supérieur, puis à le réaliser progressivement au cours des exercices suivants.

L'Ecole a rencontré, dès l'origine, un succès encourageant; sur les 10.000 à 12.000 agents susceptibles de suivre des cours, plus de 3.000 élèves s'inscrivent; ce nombre a inévitablement fléchi, mais il est permis de supposer que la moitié au moins se présentera aux examens de fin de cours.

L'Ecole s'affirme très utile; elle remémore et améliore, en quelques mois, des connaissances imparfaitement acquises et pourtant *indispensables*, pour former ensuite, par enseignement centralisé, des agents à la hauteur de leurs fonctions *toutes spéciales*, administratives ou techniques, qui sont particulières à la Régie des T.T.

Maints élèves ont déjà marqué leur satisfaction; de bons éléments se sont révélés.

L'expérience d'un premier exercice permettra d'ailleurs certaines améliorations, telles d'écourter les sessions, diminuer l'assujettissement des cours oraux, réaliser des leçons Régie des T.T. bien appropriées au but à atteindre.

L'enseignement n'en sera que meilleur et les frais seront diminués relativement, d'où un bon rendement à tous points de vue.

La formation complète d'une Ecole des T.T. nécessite l'engagement de dépenses assez élevées, son fonctionnement aussi.

Ces dépenses ne sont pas moins productives que ne le sont celles qui sont consenties pour l'instruction publique; elles permettent d'instruire dans un métier très particulier; elles rendent plus scientifique et mieux assise une formation où la pratique et la routine ne suffisent plus, à elles seules, cette insuffisance se faisant de plus en plus sentir à mesure des progrès de la technique téléphonique et télégraphique.

De nouveaux bâtiments en construction permettront d'y loger l'Ecole dans de bonnes conditions.

* * *

A notre avis, il manque cependant une chose et sa solution devrait être étudiée très sérieusement, par la direction de la Régie, en vue de soumettre des propositions concrètes à M. le Ministre.

L'agent qui s'instruit s'élèvera plus rapidement à une grande expérience. Cependant, les agents savent qu'ils ne peuvent pas tous monter en grade et en tous cas, il leur faut du temps. Ce sera de plus en plus vrai au fur et à mesure que le nombre de diplômés augmentera. Or, la Régie a tout intérêt à ce que tous les agents accroissent leurs connaissances techniques. La qualité du travail s'en ressentira favorablement. Pour atteindre plus pleinement et plus sûrement ce but, il nous semble que la Régie devrait trouver d'une façon ou de l'autre, le moyen de tenir compte de l'effort fourni.

* * *

REVUE DES T.T.

Le premier numéro de la Revue R.T.T. sortit de presse en juin 1946, à l'occasion de la commémoration du centenaire de la télégraphie électrique en Belgique.

Cette revue bimestrielle s'adresse tant au public qu'au personnel. D'une part, elle s'efforce d'intéresser la clientèle à la vie de la Régie en l'informant des innovations mises à sa disposition, de l'ouverture de nouvelles relations, des modifications des tarifs, etc. et, d'autre part, elle vise à parfaire les connaissances techniques et administratives des agents de la Régie des T.T.

Actuellement, la Revue est tirée à 1.500 exemplaires français et 1.000 exemplaires flamands. A part une centaine d'exemplaires dont la Régie fait le service gratuit à des institutions officielles, le tirage de la Revue est écoulé par voie d'abonnement (60 francs par an pour le public, 25 francs pour le personnel de la Régie des T.T.).

Nous avons déjà eu l'occasion de souligner l'utilité de cette innovation. La Belgique, pays d'initiative et de progrès, ne pouvait se passer d'une telle Revue, d'autant moins que dans ce domaine, elle devait se mettre au niveau des pays étrangers. Il nous semble nécessaire de faire un effort méthodique pour la répandre davantage. En augmentant le tirage, la Revue des T.T. parviendra à couvrir ses frais et ce qui est beaucoup plus important, à mieux servir et documenter sa clientèle.

Le présent rapport, ainsi que les comptes de prévision de la Régie des T.T. pour l'exercice 1947 ont été approuvés à l'unanimité. Votre Commission invite le Sénat à en faire de même.

Le Rapporteur,
A. DE BLOCK.

De Voorzitter,
H. DELPORT.